

Грінченко Борис Дмитрович

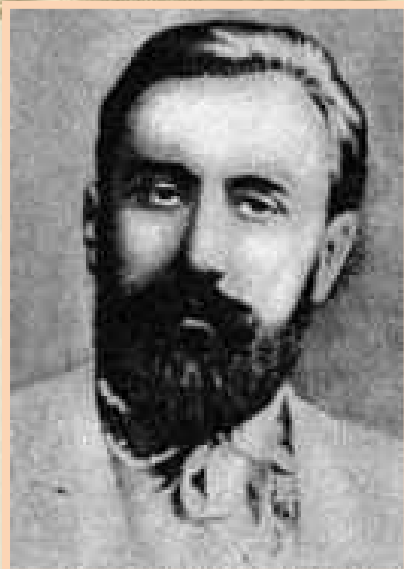
150 років
від дня народження

Тобі, Україно моя, і перший
мій подих, і подих останній
тобі.

В. Еллан

Грінченко Борис Дмитрович

- український письменник, вчений-мовознавець, педагог, бібліограф, громадсько-політичний діяч, автор Словника української мови, голова Київської «Просвіти», автор ряду шкільних підручників.

Народився 9 грудня 1863 року на хуторі Вільховий Яр поблизу села Руські Тишки, тепер Харківського району Харківської області, в родині збіднілих дрібнопомісних дворян, в якій розмовляли російською мовою.

- Нестримний потяг до знань, любов до слова, бажання оволодіти законами прекрасного виявилися у хлопця ще з раннього дитинства. Він багато і натхненно читає. Інтереси його різнобічні й ґрунтовні. Тонка і вродлива дитяча уява насичувалася вабливим світом образів, заохочувала до творчості.

І скоро, під враженням прочитаного, підліток починає писати і сам. Він створює «самвидавівський» рукописний журнал, який заповнює власними оповіданнями та віршами.

Вирішальним для долі Бориса Грінченка **як письменника** стало знайомство з творами Тараса Шевченка, які він прочитав ще учнем Харківської реальної гімназії й під впливом яких почав писати українською мовою.

Глибоко співчуваючи знедоленому простому люду, критично ставлячись до тогочасного суспільного ладу, Б. Грінченко підтримує зв'язок з гуртком революційних народників, читає і розповсюджує заборонену літературу.

- Літературні псевдоніми: Василь Чайченко, Л. Яворенко, П. Вартовий, Б. Вільховий, Перекотиполе, Гречаник.

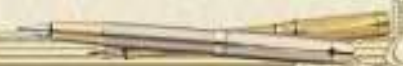
У 1879 році юнака заарештовують і допитують у в'язниці. Ця обставина мала сумні наслідки — виключення з гімназії, заборона продовжувати навчання, постійний жандармський нагляд, набута у тюрмі хвороба легень

• *Вчений-мовознавець*

Вийшовши з в'язниці, Б. Грінченко займається самоосвітою, успішно вивчає німецьку та французьку мови. Майбутній письменник остаточно утверджується на позиціях інтелігента-народника, просвітителя. Він наполегливо шукає практичної реалізації своєї всебічно продуманої культурно-освітньої програми.

• Педагог, автор шкільних підручників

Працюючи вчителем більше десяти років (1881 — 1893), глибоко вивчаючи історію педагогіки, Грінченко пише низку статей про школу і для школи, надзвичайно потрібних у той час: «На беспросветном пути. Об украинской школе», «Народні вчителі і українська школа» та ін. Він є також автором «Української граматики до науки читання й писання» зі статтею для вчителів і прописами, першої книжки для читання в школі «Рідне слово», яку він написав разом із дружиною М. М. Грінченко (літературний псевдонім — Марія Загірня). Ці підручники неодноразово перевидавалися і до сьогодні не втратили своєї цінності, як і педагогічні погляди Грінченка — палкого прихильника освіти, поборника викладання рідною мовою.

• *Український письменник*

Утверджується Б. Грінченко і як письменник. Він публікує поетичні збірки — «Пісні Василя Чайченка», «Під сільською стріхою», «Під хмарним небом», пише десятки оповідань — «Екзамен», «Без хліба», «Сама, зовсім сама», «Сестриця Галя», «Дядько Тимоха», «Ксеня», «Хата», «Каторжна», «Серед чужих людей» та ін., дві повісті з життя інтелігенції — «Сонячний промінь» і «На розпутті», працює над драмами.

У 1893 році Борис Грінченко переїздить до Чернігова і, працюючи тут на різних посадах у земстві, повністю присвячує себе культурно-освітній роботі. Разом з дружиною Марією Загірньою він успішно реалізує свою освітню, педагогічну програму — видає власним коштом в умовах найжорстокішої цензури книжки для народу (45 назв). Про те, якою була ця цензура, свідчать такі факти: Грінченко надсилає до цензурного комітету два рукописи: «Байки Леоніда Глібова» і збірку «Народні прислів'я та приказки». Цензор на книжці «Байки Леоніда Глібова» пише, що дозволу на друк не дає, оскільки подібна книжка є в російській літературі — «Басни Крылова»; на збірці ж «Народні прислів'я і приказки» пише, що друкувати забороняється, оскільки в російській літературі подібної книжки немає, а це вивищує українську літературу.

Дружина Б.Грінченка – Марія Загірня

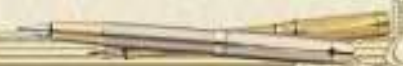

Б.Д.Грінченко і В.І.Саміленко.
Чернігів, 1902 рік

• Автор Словника української мови

У 1902 р. Грінченки переїжджають до Києва. Власне літературна праця письменника більш ніж на два роки переривається напруженою роботою над *словником української мови*. Громадянським і творчим подвигом можна назвати цю роботу письменника. Адже скласти словник української мови мріяли такі знані діячі української культури як Пантелеймон Куліш, Іван Нечуй-Левицький та ін. Завдяки гідним подиву працелюбності, наполегливості Грінченка роботу з укладання словника було здійснено.

„З синівською сумлінністю, з дивовижною повнотою у словнику зібрано усе, що на той час вродило квітчасте поле живої української мови... Тільки любов здатна була звершити цей подвиг - звершити працю всеосяжну, завдяки якій у фантастичній лексичній щедрості, в багатючому духовному спектрі постало саме життя народу, постало у всьому розмаїтті, в усій достовірності дум і почуттів”.

Олесь Гончар

СЛОВАРЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ЛІТЕРАТУРА

РЕДАКЦІЯ ЖУРНАЛА „КІЕВСКАЯ СТАРИНА”

Упорядковане з доданим власним матеріалом.

Ворис Гринченко.

СЛОВАРІ
Українського слова

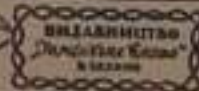

БОРИС ГРІНЧЕНКО

СЛОВАРЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
УКРАИНСКО-РУССКИЙ
СЛОВАРЬ

О—Я

БЕРЛІН 1924

ВЫДАВНИЦТВО
"РАДУСЬКА БУДУ"
В ЛЬВОВІ

Помер письменник 6 травня 1910 року в м. Оспедалетті. Тіло його перевезено до Києва й поховано на Байковому кладовищі. Похорон Бориса Грінченка перетворився на багатотисячну демонстрацію протесту проти самодержавства, уславленням «робітника без одпочину» (І. Франко) на благо України. Труну з тілом Бориса Грінченка несли на руках від Володимирського собору до Байкового кладовища. У збірці віршів Максима Рильського «На білих островах» є вірш «Після похорону», навіяний цією подією, з промовистими рядками:

*Дзвеніли дзвони і гули
Як ми труну твою несли,
Дзвеніли і гули ...*

Домашнє завдання

- Знати біографію Борис Грінченка, вміти коротко розповісти про письменника.
- Читати, переказувати оповідання «Дзвоник».

